

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11.78>

УДК 336.1:352

О. Р. Західна,

*к. е. н., доцент кафедри фінансового менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4964-3472>

Г. Д. Тараненко,

*магістрант кафедри фінансового менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-6645-3385>

Р. Я. Грицай,

*аспірант відділу регіональної фінансової політики,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-3739-5110>

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

O. Zakhidna,

PhD in Economics, Ivan Franko National University of Lviv

H. Taranenko,

*Master's student of the Department of Financial Management,
Ivan Franko National University of Lviv*

R. Hrytsai,

*Postgraduate student of the Department of Regional Financial Policy,
Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine*

FINANCIAL CAPACITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE TRANSCARPATHIAN REGION

У статті досліджено різні підходи до дефініції «фінансова спроможність територіальної громади» та представлено узагальнене визначення цього поняття. Розглянуто методика визначення рівня фінансової спроможності громад, яка була запропонована Міністерством розвитку громад та територій України. Проаналізовано показники інтегрального індексу фінансової спроможності територіальної громади, а також їхнє середнє значення для Закарпатської області. Визначено середній рівень фінансової спроможності громад регіону у період з 2021 р. по 2023 р. та наведено кількісний розподіл громад на групи згідно з їхнім рівнем фінансової спроможності у 2023 р. Визначено громади з найнижчим та найвищими значеннями інтегрального індексу в області у 2023 р. Охарактеризовано фактори, які негативно впливають на фінансову спроможність територіальних громад, групи чинників забезпечення фінансової спроможності. Наведено можливі шляхи підвищення рівня фінансової спроможності громад Закарпатської області.

The article explores various approaches to defining the 'financial capacity of a territorial community' proposed by several Ukrainian scientists, as well as governing bodies. The paper provides a generalized definition of this concept. It reviews the methodology for assessing the financial capacity of communities, as proposed by the Ministry of Communities and Territories Development of Ukraine.

As a result of changes to budget and tax legislation under the decentralization reform, local governments have taken on additional responsibilities, along with an expanded range of local budget revenue sources. Territorial communities now have the autonomy to decide which local issues to fund, while simultaneously improving the quality of various services provided to residents. A key factor in enhancing living conditions in these areas is the sufficiency of funds to meet the needs of the population, which is largely determined by the financial capacity of the territorial community.

Despite the Transcarpathian region's economic diversity, its unique geographical location, distinct natural and climatic conditions, there has been insufficient focus in scientific literature on the financial capacity indicators of territorial communities in Transcarpathia. The oblast shares borders with four EU countries: Romania, Hungary, Slovakia, and Poland. The region's key economic sectors include timber harvesting and processing, food and beverage production, machine building, and agriculture. Additionally, micro and small businesses, particularly in the service and tourism sectors, are widespread.

The study analyzes the indicators used in the integral index of financial capacity of territorial communities, along with their average values in the Transcarpathian region. The average financial capacity of communities in the region from 2021 to 2023 is also assessed. The communities are quantitatively categorized based on their financial capacity levels in 2023. The communities with the lowest and highest values of the integral index in the region in 2023 were identified. The article identifies factors that negatively impact the financial capacity of territorial communities and outlines groups of factors that influence financial capacity. It suggests potential ways to enhance the financial capacity of communities in the Transcarpathian region.

Ключові слова: *фінансова спроможність, територіальна громада, фінансові показники, інтегральний індекс фінансової спроможності, оцінка фінансової спроможності, чинники фінансової спроможності.*

Keywords: *financial capacity, territorial community, financial indicators, integral index of financial capacity, assessment of financial capacity, factors of financial capacity.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. *Завдяки змінам до бюджетного та податкового законодавства в рамках децентралізаційної реформи органи*

місцевого самоврядування разом з розширенням джерел наповнення місцевих бюджетів перейняли на себе додаткову відповідальність. Громади мають можливість самостійно вирішувати, на які локальні проблеми спрямовується фінансування і разом з тим сприяють підвищенню якості широкого спектру послуг, яке отримує населення. Важливою умовою для підвищення умов життя населення територій є достатність коштів для забезпечення потреб мешканців, що визначається зокрема рівнем фінансової спроможності територіальної громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансової спроможності територіальних громад досліджували такі Українські вчені, як Карлін М., Куценко Т., Сіренко Я., Гринчишин І., Барановський М., Омельчук О., Федорець Р. Попри це не дослідженим залишається питання фінансової спроможності територіальних громад Закарпатської області в умовах децентралізації, а також шляхи підвищення фінансової спроможності громад регіону в умовах воєнного стану.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження фінансової спроможності територіальних громад Закарпатської області та визначення шляхів її покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з тлумачним словником, термін “спроможність” описує здатність до здійснення чого-небудь або наявність сприятливих для чого-небудь умов [1]. У контексті діяльності територіальних громад цей термін увійшов у використання під час реалізації адміністративно-територіальної реформи.

Кабінет Міністрів України у 2015 році надав визначення поняттю “спроможна територіальна громада” як “територіальні громади сіл, селищ, міст, які в результаті добровільного об’єднання (добровільного приєднання до об’єднаної територіальної громади) здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання

публічних послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці” [2].

Окрім визначення наданого Кабінетом Міністрів, у наукових публікаціях знаходимо й інші підходи до трактування фінансової спроможності громади та регіону.

М. І. Карлін узагальнює фінансову спроможність регіону як здатність забезпечувати фінансування основних соціально-економічних потреб мешканців, а також фінансування виконання загальнодержавних функцій у відповідності з фінансовими можливостями території [3, с. 24]. Крім цього він відзначає дві форми прояву фінансової спроможності регіону — внутрішню та зовнішню. До першої складової відноситься те, наскільки регіону вдається втілювати свій фінансовий потенціал; рівень забезпечення територіальної одиниці джерелами фінансування послуг, які задовольняють основні соціально-економічних потреби населення; податкоспроможність регіону та ін. Друга складова охоплює рівень залученості регіону до перерозподільчих відносин, які відбуваються в країні [3, с. 23-24].

Т. Куценко та Я. Сіренко трактують фінансову спроможність адміністративно-територіального утворення (або муніципального утворення) як “його здатність забезпечувати надходження достатнього обсягу фінансових ресурсів та формування ефективної структури їх джерел, а також їх якісний розподіл та ефективне використання для подолання дестабілізаторів та досягнення стабільності соціально-економічного розвитку утворення у короткостроковій та довгостроковій перспективі” [4, с. 128].

І. М. Гринчишин наголошує на необхідності визначення фінансової спроможності з широкої точки зору, аби врахувати те, що фінансово спроможна громада має достатній обсяг сформованих фінансових ресурсів, оптимально їх

розподіляє та ефективно використовує [5, с. 27]. Дотичним є визначення, надане дослідниками Центру політико-правових реформ, відповідно до якого фінансовою спроможністю є відповідність ресурсів місцевого бюджету з повноваженнями, якими наділені органи місцевого самоврядування у співмірності з охопленою територією громади [6].

Тож врахувавши різні підходи до дефініції фінансової спроможності громади (регіону) можна узагальнити, що це здатність адміністративно-територіальної одиниці забезпечувати необхідний рівень надання публічних послуг (у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту та житлово-комунального господарства) через належне фінансове забезпечення та розвиток відповідної інфраструктури. Фінансова спроможність громади відображає її здатність генерувати і ефективно розподіляти фінансові ресурси для задоволення соціально-економічних потреб населення та виконання загальнодержавних функцій у короткостроковій і довгостроковій перспективі.

У 2021 році Міністерством розвитку громад та територій було представлено Проект Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад (далі - Проект Методичних рекомендацій). Індекс розвитку потенціалу територіальної громади визначається для виявлення можливих напрямів розвитку і зростання потенціалу територіальної громади (далі - ТГ), поліпшення добробуту її мешканців за допомогою внутрішніх та зовнішніх фінансово-економічних можливостей території [7, с. 5-6]. Індекс потребує розрахунків на основі восьми найбільш важливих для відображення загального стану громади і її спроможності показників (табл. 1).

Обсяг доходів загального фонду в розрахунку на 1 мешканця показує, який потенціал для забезпечення виконання своїх функцій та повноважень має громада, якщо для цього використовувати акумульовані на її території фінансові ресурси. Позитивно на рівень інтегрального індикатора впливає значення цього показника вище бази порівняння.

Таблиця 1. Показники для визначення індексу розвитку потенціалу територіальної громади

<i>Показник</i>	<i>Розрахунок показника</i>
Доходи загального фонду в розрахунку на 1 мешканця	$\frac{\text{Доходи загального фонду без урахування трансфертів}}{\text{Кількість жителів ТГ}}$
Частка видатків на утримання апарату ради ТГ та її виконавчих органів у бюджеті	$\frac{\text{Видатки на утримання ради ТГ та її виконавчих органів}}{\text{Сума доходів загального фонду без трансфертів}}$
Капітальні видатки в розрахунку на 1 мешканця	$\frac{\text{Капітальні видатки бюджету ТГ}}{\text{Кількість мешканців ТГ}}$
Рівень дотаційності бюджету територіальної громади	$\frac{\text{Обсяг базової (реверсної) дотації}}{\text{Доходи загального фонду з дотаціями, але без субвенцій з дезжю. джету}}$
Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету ТГ	$\frac{\text{Видатки загального фонду на оплату праці}}{\text{Видатки загального фонду без трансфертів, перерахованих до інших бюджетів}}$
Видатки на культуру, фізичну культуру і спорт в розрахунку на 1 мешканця	$\frac{\text{Видатки загального фонду на культуру, фізичну культуру і спорт}}{\text{Кількість мешканців ТГ}}$
Частка доходів територіальної громади за рахунок трансфертів з державного бюджету	$\frac{\text{Обсяг трансфертів з держбюджету}}{\text{Доходи загального і спеціального фонду}}$
Частка місцевих податків і зборів у дохідній частині загального фонду бюджету територіальної громади	$\frac{\text{Обсяг місцевих податків і зборів}}{\text{Доходи загального фонду без трансфертів}}$

Джерело: сформовано на основі [7, с. 5-6].

Місцева влада повинна забезпечити достатній обсяг коштів для належного фінансування управлінського апарату. Разом з тим з важливо, аби органи місцевого самоврядування не обходилися занадто “дорого” для населення. Тож чим нижча питома вага видатків загального фонду на утримання апарату ради ТГ та її виконавчих органів, тим сприятливіше це для фінансової спроможності території.

Видатки бюджету розвитку на 1 мешканця громади показують потенціал ТГ забезпечувати її соціально-економічний розвиток, розвиток інфраструктури та покращення інвестиційного клімату, сприяючи при цьому створенню позитивного соціального ефекту. Це прогресивний показник (позитивним є його високий рівень).

Натомість чим вище рівень дотаційності бюджету (тобто залежності громади від базової дотації), тим нижчим є інтегральний показник фінансової спроможності. Важливою також є частка державних трансфертів у загальній структурі доходів бюджетів. Обидва індикатори є регресивними.

Негативно на індекс розвитку потенціалу ТГ впливає висока частка видатків на оплату праці, адже це обмежує можливості для розвитку території. Громадам натомість варто спрямовувати достатню кількість коштів на комплексний соціогуманітарний розвиток, аби населення мало можливість користуватися широким спектром різноманітних послуг. Тож громади прагнуть до вищого рівня видатків на культуру, фізичну культуру та спорт у розрахунку на 1 мешканця.

Одним з головних показників зміцнення місцевих бюджетів є надходження до загального фонду від місцевих податків та зборів. Фінансово автономна та спроможна громада, із сприятливими для підприємництва умовами має високу частку місцевих податків та обов'язкових платежів у структурі загального фонду, але і не залежить від них надто високою мірою.

Згідно з методикою, описаною в Проєкті Методичних рекомендацій Міністерства розвитку громад та територій України, індекс розвитку потенціалу територіальної громади є середнім арифметичним балів, присвоєних восьми індикаторам фінансової спроможності на основі визначених у документі критеріїв [7, с. 6].

Більшості з досліджуваних фінансових показників присвоюються проміжні критерії оцінювання таким чином [7, с. 7-8]:

- 1,5 - високий рівень показника порівняно із середнім по Україні;
- 1,3 - оптимальний рівень показника порівняно із середнім по Україні;
- 1,0 - задовільний рівень показника порівняно із середнім по Україні;
- 0,7 - помірний рівень показника порівняно із середнім по Україні;
- 0,5 - низький рівень показника порівняно із середнім по Україні;

- 0,1 - критичний рівень показника порівняно із середнім по Україні.

Оцінювання 3 показників є дещо відмінним: рівень дотаційності бюджету не порівнюється із середнім; для питомої ваги видатків на оплату праці відсутній проміжний критерій у 0,1 бала; надто висока частка місцевих податків та зборів у структурі доходів оцінюється у 0,7 чи 0,5 бала.

Серед наукових робіт у сфері фінансової спроможності територій не достатньо уваги було приділено дослідженню показників територіальних громад Закарпатської області.

Закарпатська область має унікальне географічне розташування та особливі природно-кліматичні умови. Регіон межує з чотирма країнами Європейського Союзу — Румунією, Угорщиною, Словаччиною та Польщею. Основними видами господарської діяльності можна визначити заготівлю та переробку деревини, виробництво харчових продуктів та напоїв, машинобудування, сільськогосподарське виробництво. При цьому в області поширена робота мікро та малих підприємств, зокрема у сфері обслуговування та туризму. У багатьох громадах успішно працюють філії міжнародних компаній, розвинута мережа транснаціонального співробітництва.

Загалом в області, згідно з останніми достовірними даними Державної служби статистики, проживають 1,244 млн. осіб [8]. Регіон поділений на 64 територіальні громади, серед яких можемо відзначити 11 міських територіальних громад, 18 селищних територіальних громад та 35 сільських територіальних громад [9].

В рамках проведеного дослідження для розрахунку показників фінансової спроможності закарпатських громад (табл. 2) було використано дані Міністерства фінансів України щодо доходів та видатків місцевих бюджетів, а також останні достовірні дані Державної служби статистики щодо кількості наявного населення у розрізі громад Закарпатської області, які було опубліковані у грудні 2021 року.

Таблиця 2. Середнє значення показників індексу фінансової спроможності для громад Закарпаття, 2021-2023 рр.

<i>Показник</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>
Доходи загального фонду на 1 мешканця, грн.	9384,96	10679,41	12241,04
Частка видатків на утримання апарату ради ТГ та її виконавчих органів у бюджеті, %	22,79	17,70	17,55
Капітальні видатки в розрахунку на 1 мешканця, грн.	149,79	158,42	286,78
Рівень дотаційності бюджету територіальної громади, %	16,84	14,04	16,59
Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету ТГ, %	82,73	77,99	70,52
Видатки на культуру, фізичну культуру і спорт в розрахунку на 1 мешканця, грн.	221,80	218,92	289,45
Частка доходів територіальної громади за рахунок трансфертів з державного бюджету, %	51,94	41,19	39,34
Частка місцевих податків і зборів у дохідній частині загального фонду бюджету територіальної громади, %	26,65	19,24	19,99

Джерело: сформовано на основі [7; 10].

Для загальних фондів бюджетів закарпатських громад притаманний невисокий рівень доходів у розрахунку на 1 мешканця. Попри те, що показники Закарпатської області відстають від середнього по Україні, варто відзначити що протягом розглянутого періоду спостерігається збільшення цього показника.

Бюджети громад досліджуваного регіону витрачають занадто багато коштів на утримання органів місцевого самоврядування, а саме на 60 і більше відсотків, аніж середньо по країні. Разом з цим основна частина видатків основного фонду спрямовується на заробітну плату працівників бюджетної сфери. Хоча протягом останніх 2 років їхня частка у структурі загального фонду знижується, що є позитивною тенденцією.

Стабільно на низькому рівні знаходиться обсяг капітальних видатків і видатків на культуру та спорт на 1 мешканця. Місцеві громади щороку більше коштів спрямовують на капітальні видатки. У 2023 році зросли видатки на духовний і фізичний розвиток населення на близько 30% у порівняно з 2022 та 2021 рр.

Значну частину доходів бюджетів громад Закарпатської області утворюють трансферти з державного бюджету, насамперед освітня субвенція та базова дотація. Позитивним для фінансової спроможності громад регіону є зменшення частки трансфертів у структурі надходжень загального фонду, а саме на близько 20% у 2022 р. порівняно з попереднім і надалі на 4,50% у 2023 р. Разом з тим рівень дотаційності бюджетів значної частини громад стабільно знаходиться на помірному та задовільному рівні, що сприяє зростанню їхньої фінансової спроможності. Крім цього, більшість ТГ області, у тому числі й малі сільські громади, одержують достатньо доходів у вигляді місцевих податків та зборів.

На основі показників інтегрального індексу фінансової спроможності ТГ було визначено середній рівень індикатора для Закарпатської області у період з 2021 р. по 2023 р. (рис. 2)

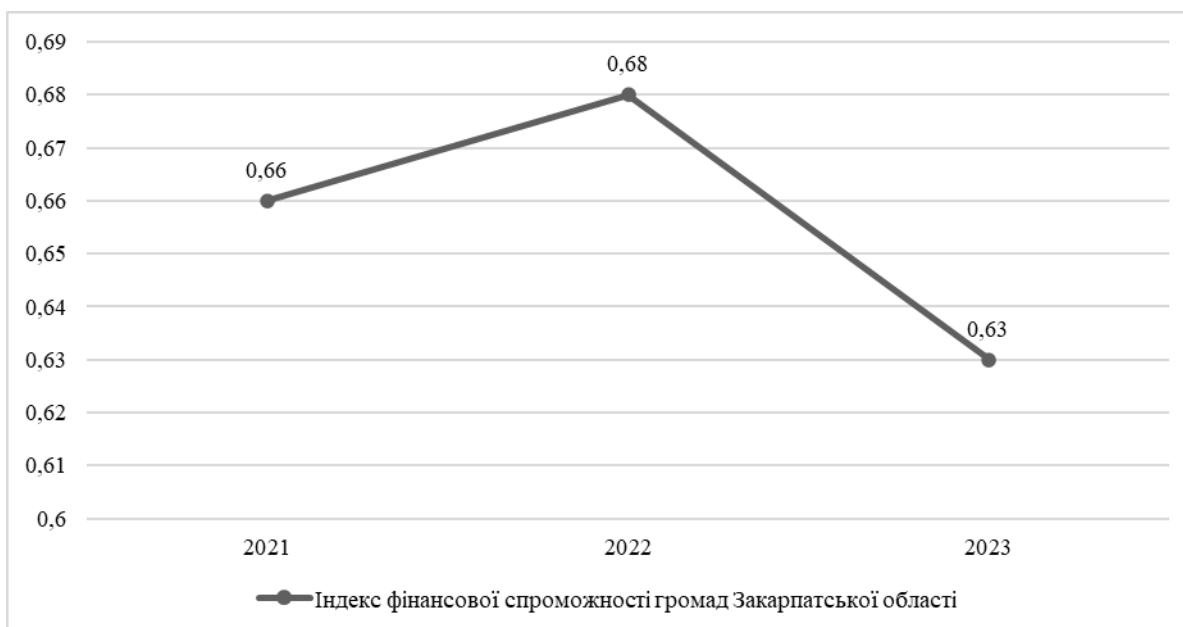

Рис. 1. Середній рівень фінансової спроможності громад Закарпатської області, 2021-2023 рр.

Джерело: сформовано на основі [10].

Протягом розглянутого періоду фінансова спроможність більшості ТГ Закарпатської знаходить на низькому та критичному рівні (рис. 2). Це відбувається за рахунок низького рівня доходів загального фонду, залежності від

трансфертів з державного бюджету, значного обсягу видатків на утримання місцевої влади та на оплату праці.

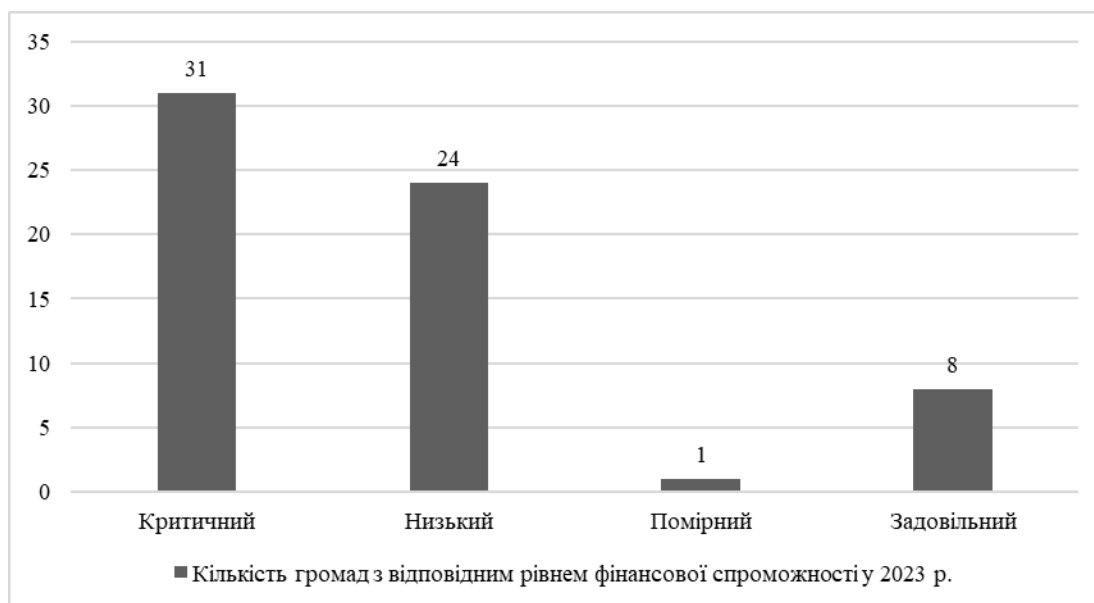

Рис. 2. Кількість ТГ Закарпатської області з відповідними рівнями фінансової спроможності у 2023 р.

Джерело: сформовано на основі [10].

Якщо розглядати окремі громади, то найнижчий рівень фінансової спроможності у 2023 р. мала Тересвянська селищна ТГ Тячівського району. Загалом для гірських громад та для малих сільських громад притаманний критичний рівень фінансової спроможності. Натомість вищий рівень індексу розвитку потенціалу ТГ мають Чопська міська ТГ (помірний) та Ужгородська і Мукачівська міська ТГ (задовільний), а також сусідні з ними громади, як-от Оноківська сільська ТГ, Холмківська сільська ТГ, Кольчинська селищна ТГ.

Такий низький рівень фінансової спроможності територіальних громад Закарпаття був спричинений низькою факторів.

По-перше, це повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Можна відзначити зростання рівня витрат місцевих бюджетів, зокрема на соціальні послуги для внутрішньо переміщених осіб. Окрім цього, як і в інших регіонах країни, спостерігається зниження рівня економічної активності через міграцію

населення, зменшення потоку товарів через регіон та руйнування логістичних шляхів, скорочення внутрішніх ринків.

По-друге, місцевим бюджетам довелося перенаправити свої видатки на підтримку збройних сил та на гуманітарну підтримку, тож знизився обсяг витрат на розвиток інфраструктури, у сфері культури та спорту.

Інфляція, коливання валютного курсу та загальна економічна невизначеність також негативно впливають на фінансову спроможність громад. Зростання цін на енергоносії та інші товари першої необхідності також має негативний вплив.

Чинники забезпечення фінансової спроможності територіальних громад можна розділити на дві групи – зовнішні та внутрішні. До першої групи зокрема відноситься валовий внутрішній продукт країни, обсяги виробництва, дефіцит платіжного балансу, валютний курс та рівень інфляції, дефіцит державного бюджету, зміни у податковій системі, корумпованість центральної влади та політичний клімат. До внутрішніх факторів належать залежність від трансфертів від органів державної влади, якість та ефективність планування доходів та видатків місцевого бюджету, рівень використання громадою свого податкового та інвестиційного потенціалу, ефективність використання ресурсів громади (кадрових, природних, фінансових) [11, с. 344].

З метою підвищення фінансової спроможності громади можуть здійснити такі кроки:

- залучення інвестицій на розвиток місцевих підприємств, логістичної інфраструктури, культурних та туристичних проєктів від приватних підприємств та державних інституцій зокрема з-за кордону;

- оптимізація витрат місцевого бюджету, здійснення заходів із підвищення ефективності витрат;

- стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, наприклад, через пільгове оподаткування чи створення індустріальних парків;

- заохочення механізму державно-приватного партнерства для реалізації інфраструктурних проєктів;

- використання методу залучення фінансування у вигляді міжнародних грантів, донорської та спонсорської підтримки. Це поширений та дієвий спосіб забезпечення розвитку соціальної, культурної, освітньої сфери, а також для проєктів сталого розвитку громад;

- заохочення транснаціонального співробітництва. Це стосується як і приватного бізнесу, так і співпраці органів місцевого самоврядування із муніципалітетами країн Європейського Союзу.

Висновки. Фінансова спроможність територіальної громади – це її здатність забезпечити необхідний рівень надання публічних послуг через належне фінансове забезпечення та розвиток відповідної інфраструктури. Для більшості громад Закарпатської області притаманний критичний та низький рівень фінансової спроможності. Серед громад з вищим рівнем фінансової спроможності можна відзначити ТГ, до яких входять такі міста обласного значення як Чоп, Ужгород та Мукачево. До можливих шляхів покращення фінансової спроможності громад відноситься залучення інвестицій від приватних підприємств та державних інституцій зокрема з-за кордону; оптимізація витрат місцевого бюджету, здійснення заходів із підвищення ефективності витрат; стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу; заохочення механізму державно-приватного партнерства для реалізації інфраструктурних проєктів; залучення грантового та донорського фінансування.

Література

1. Тлумачний словник української мови. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні Національної академії наук України. URL: <https://www.inmo.org.ua/sum.html?wrд=%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>

2. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад №214 від 8 квітня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text>

3. Карлін М. І. Необхідність врахування фінансової спроможності регіонів в контексті проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні. Наукові записки. Серія “Економіка”. Випуск 15. С. 21-31. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/6934/1/5.pdf>

4. Т. Куценко, Я. Сіренко. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e92b6320-34a5-47a5-82ca-4b45098e6823/content>

5. Гринчишин І.М. Фінансова спроможність територіальних громад у контексті оцінювання результатів адміністративно-фінансової децентралізації. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2019. Вип. 5(139). С. 26–32. URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20195\(139\)/sep20195\(139\)_026_HrynychyshynI.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20195(139)/sep20195(139)_026_HrynychyshynI.pdf)

6. Центр політико-правових реформ. Аналіз методик оцінювання спроможності територіальних громад, висновки, пропозиції. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/analiz-metodyk-otsinyuvannya-spromozhnosti-terytorialnyh-gromad-vysnovky-propozytsiyi/>

7. Міністерство розвитку громад та територій. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня спроможності територіальних громад (проект). URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/751/0._%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82_%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96_%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf

8. Єдиний державний веб-портал відкритих даних. Чисельність наявного населення (за оцінкою) по регіонах, районах, територіальних громадах та населених пунктах. URL: <https://data.gov.ua/dataset/cae08549-20f4-403d-9ce0-dd306ed9095c/resource/866abfd1-a09a-45b9-b98f-a64dec94bce6/download/225-chiselnist-naiavnogo-naselennia-za-otsinkoiu-po-regionakh-raionakh-teritorialnikh-gromadakh.xlsx>

9. Закарпатська обласна військова адміністрація. Територіальні громади. URL: <https://carpathia.gov.ua/administraciya/teritorialni-gromadi>

10. Державний веб-портал бюджету для громадян. Місцеві бюджети. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=2600000000>

11. Пітюлич М. М., Готра В. В., Чубарь О. Г., Побережник Г. В. Фактори підвищення фінансової спроможності та розвитку територіальних громад в умовах сучасних викликів. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. № 2. С. 341 – 346.

References

1. Potebnia Institute of Linguistics (2024), “Dictionary of the Ukrainian Language”, available at: <https://www.inmo.org.ua/sum.html?wrд=%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C> (Accessed 19 September 2024)

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution “On the approval of the Methodology for the formation of capable territorial communities”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> (Accessed 19 September 2024)

3. Karlin, M. I. (2010), “The necessity to consider the financial capacity of regions in the context of administrative and territorial reform in Ukraine”. *Naukovi zapysky. Seriiia “Ekonomika”* [Online], vol. 15, available at: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/6934/1/5.pdf> (Accessed 19 September 2024)

4. Kutsenko, T. and Sirenko, Y. (2019), “Ensuring the financial viability of territorial communities as a priority of decentralised governance”, available at: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e92b6320-34a5-47a5-82ca-4b45098e6823/content> (Accessed 20 September 2024)

5. Hrynchyshyn, I.M. (2019), “Financial capacity of territorial communities in the context of evaluating the results of administrative and financial decentralization”, *Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*, [Online], vol 139 (5), available at:

[https://ird.gov.ua/sep/sep20195\(139\)/sep20195\(139\)_026_HrynchyshynI.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20195(139)/sep20195(139)_026_HrynchyshynI.pdf) (Accessed 19 September 2024)

6. Center for Political and Legal Reforms (2023), “Analysis of methods for assessing the capacity of territorial communities, conclusions, proposals”, available at: <https://pravo.org.ua/blogs/analiz-metodyk-otsynyuvannya-spromozhnosti-terytorialnyh-gromad-vysnovky-propozytsiyi/> (Accessed 21 September 2024)

7. Ministry for Communities and Territories Development (2021), “Methodological recommendations for assessing the level of capacity of territorial communities (project)”, available at: https://decentralization.ua/uploads/library/file/751/0._%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82_%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96_%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf (Accessed 19 September 2024)

8. Open data portal (2021), “Population (estimated) by region, district, community and settlement”, available at: <https://data.gov.ua/dataset/cae08549-20f4-403d-9ce0-dd306ed9095c/resource/866abfd1-a09a-45b9-b98f-a64dec94bce6/download/225-chiselnist-naiavnogo-naselennia-za-otsinkoiu-po-regionakh-raionakh-teritorialnikh-gromadakh.xlsx> (Accessed 27 September 2024)

9. Transcarpathian Regional Military Administration (2021), “Territorial Communities”, available at: <https://carpathia.gov.ua/administraciya/teritorialni-gromadi> (Accessed 27 September 2024)

10. Open budget portal (2023), “Local budgets”, available at: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=2600000000> (Accessed 27 September 2024)

11. Pityvlych, M., Hotra, V., Chubar, O., and Poberezhnyk, H. (2023), “Factors increasing the financial capacity and development of territorial communities in the context of modern challenges”, *Ukrainian journal of applied economics and technology*, vol. 8, pp. 341 – 346.

Стаття надійшла до редакції 23.10.2024 р.